

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Adolescens Academicvs Svb Institvtione Salomonis

Musart, Charles

Dvaci, 1633

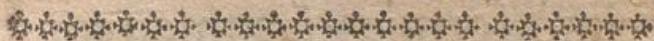
Cap. I. Industria & Constantia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-49007](#)

Industria, et Constantia . 16.

Hic labor est, fructusq; laboris.

SYMBOLI EXPLICATIO.

Laboriosa & permolesta est
omnis agricolatio: proscindē-
dus, cōplanandus, expurgādus
ager, quanto studio parandus
etiam ante sementem? prēser-
tim, si solū sit naturā infelix,
aut spinis, saxisque horridum.
Idem, mi Adolescens, de te co-
gita: nisi diu multumq; animū
excolueris, frustra eruditionis
segetem, laudis messem expe-
ctes: sunt quidem etiam ab ar-
tibus ingenuis vitæ subsidia,
sed si constanti labore, quem
ducere cœpisti circulum ab-
solvas.

Nunc egredere ad campo-
rum aperta, & istictum mihi
Z 4 primò

primò formicarū agmēn conspice; & demirare: pro colligenda condendaq; in hiemem annonā quām desudant? oneribus vix breues humeri sufficiunt, tamen annituntur, & per feruentes semitas conueniunt, quantum per soles benignos possunt. Sapientiam ab animalculis discere ne te pīgeat.

Habes hīc quoque Magistrā Apem, pro scholā aperatum Allearium: condisce et iam in hoc ludo operis studium, atque industriam, ex aculeatis rosetis florem apes colligunt, inde mel cōficiunt: nimirum, duri laboris fructus esse iucundi solent.

IN;

INSTITUTIONVM

SALOMONICARVM

P A R S Q V A R T A.

Virtutes Academici Adolescentis.

CAPV T PRIMVM.

Industria & Constantia.

M O N I T V M.

Ad messem animum complanato,
expurgato, arato, serito, labore
& constantia exerceto.

S A L O M O N .

*Vi operatur terram suam,
satiabitur panibus. Pro-
verb. 12.*

*Si impiger fueris, veniet
ut fons messis tua. & egestas longè fu-
giet*

giet à te. Prou. 6.

*Qui congregat in messe filius sapiens
est: qui vero sterit æstate, filius confu-
sionis.* Prou. 10.

*Vade ad formicam, ô piger, & con-
sidera vias eius, & disce sapien-
tiam, quæ cum non habeat Ducem, nec
Præceptorem, nec Principem, parat in
æstate cibum sibi, & congregat in mes-
se, quod comedat.* Prou. 6.

*Vade ad Apem, & vide quomodo
operaria est, operationem quoque quam
venerabilem facit.* Proverb. 6. ex 70.
in cod. vatic.

MEN-

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

Ingenium & labor ingenium pariunt, idque ex agricultura docemur.

Optandæ quidem hæ duæ res in literarum ac Philosophiæ præsertim studiosis, ingenium & labor: (nam qui utroque caret ab ingenuis artibus & scholis ad seruile opificium est ablegandus) verūm, quia ingenium, eximium istud naturæ bonum, plurimi adferre ipsi non possunt; id saltem curandum, ut quod in potestate habent, labore m, cumque industrium satis de se, constantem certè adhibeant. Ac in Philosophia quidem quantum id desideratur, quantumque valeat, Græci appositiè olim significarunt. Pingebant Herculem, qui telo trisulco tricipitem illam belluam, Cerberum ex Inferis extraheret,

ret,

ret, atque ita docebant Philosophiam, quam trifariam in Logicam, Ethicam, Physicam partiebantur, et si in abstrusissimis quodammodo specubus latiter, laboriosi tamen, & diligentis hominis operâ, proferri in lucem posse. Hinc opinor factum, ut Cleanthes ille, quem tardissimo fuisse ingenio tradunt, quod magno & forti labore insignis Philosophus euasisset, alter sapientię Hercules appellatus sit. Et locus eruditioni sacer olim Heracleum dictus est ab Herculis statua, quę ante gymnasia ponи solebat: ut fortes esse admonerentur, quicunque ad scientias addiscendas accederent: quare & ipse Hercules à Gręcis μεγαλης appellatus. *Nihil autem est*, inquit De Educ. liberor. Seneca, quod non expugnet intenta ac diligens cura. Auget id ipsum allatis etiam exemplis Plutarchus, *Multum*, ait ipse, *rerum contemplatione addiscere potes, quantum ad perficiendas res efficacitatis, atque virium habeant, industria atque labor: nam & aqua guttarim lapsa lapidem cauat, & ferrum atque as manus contrectatione attirentur: atque ex hoc communi hominum sensu fluxere illa, quæ iam vulgarissima sunt, Musæ in montibus habitant, Dij omnia laboribus vendunt, quo etiam pertinet istud non insulsi Poëte nuperum Carmen.*

*Absque labore nihil, Domiti, nihil absque
labore:*

Bahus;
lib. 3. E-
pigram.

*Vox vetus, & vera est, absque labore
nihil.*

Ipse Cælicola vendunt sua cuncta labore;

Nec, nisi callosis, præmia dāt manibus.

*Pulchra quidem virtus: sed sole & pul-
uere fusca,*

Sudatrix Dina est, otiaq; alba fugit.

*Otia tu sequeris, Domiti piger, exue pi-
grum,*

*Quid pila, quid somnus, nuxque, ero-
chusq; dabunt?*

*Tolle animum vitem, vili tellure iacen-
tem;*

*Atque ut magna feras præmia, magna
velis.*

*Quid quereris, non ulla tibi, quod præmia
dantur,*

Et nulla in tota sit tibi palma scholæ.

Segnis övos donec fueris, ne præmia speres:

*Affira; veniet mox tibi pulcher ho-
nos.*

*Verum omnium scitissimè Salomon
tum sapientiae labores ac studium agri-
culturæ comparat, tum illius studiosos
ad formicarum Apumque disciplinam
transmittit.*

*Qui operatur terram suam, satiabitur
panibus, si impiger fueris, veniet, ut fons
messis*

messis tua, & egestas longè fugiet à te. Sicut
ille, ait, qui multo sudore agrum exco-
loerit, tam vberem ac copiosam mes-
sem inuehet, vt ad satietatem, imò ad
delicias congestus sit; ita qui animum
sapientiæ culturâ quasi arârit sedulò,
omnibus, quæ in vita homini optanda
sunt, bonis, opibus, honoribus, delicijs
perfruetur. Sed non omnis æquè tem-
pestas ad messem idonea: quare ij, qui
in rerusticana versati sunt, & estate, quod
hoc tempus sit oportunissimum, falcem
maturæ segeti adhibet, manipulos con-
ficiunt, domumque comportant vrente
licet & stu: sic tibi, Adolescens, tempori
prouidendum, dum fert çtas, operam
vt sapientiæ parandæ industriamque
impendas: nam si te iam somno atque
inertiæ dedas, studiaque differas in fri-
gidam ac torpente senectam, eveniet
proculdubio, vt spe decidens, probrum
& fabula factus queraris serò de negle-
cto tempore, tui que tum demum pu-
deat, cùm præsentissimæ occasionses
præteruolarint. Quare audiendustibi
est Porcius latro, disertissimus Rhetor,
cuius est vetus istud dogma templo
Delphico dignum. Quare Adolescens,
utere senex. In adolescentia inquam
(quod etiam dicere solemus) para via-
ticum

ticum senectuti: certè quemadmodum apud Plautum Pater Filio loquebatur, ut in colendo agello ad laborem exauceret. *Tibi aras, tibi occas, tibi seris, tibi eidem metus:* *Tibi denique ipsi pariet latitudinam labor!* Atque hoc cùdem incidit Salomonis Formica, ad quam bestiolam hominem pigrum sapiens ablegat: quod ne aut mirum aut nouum esse putas, istud cohortandi genus, quod à brutis ducitur, & acre est, & in scriptura non semel, à Patribus verò sæpenumerò usurpatur. En tibi aureum os Chrysostomum. Non erubescit scriptura, animal rationis honore donatum, brutorum discipulum facere: cùm enim homo ex scripturis virtutem discere renuat, nec Doctoribus aurem accommodet, eum ad bruta ablegat. Quemadmodum patrifamilias ussvenit, qui filium aliquem suum natu grandiorē verbis castigaturus; ei filiorum suorum, qui eo etate minores sunt, exemplum proponit: ut eo perspecto illum pudeat, pigrusq; se puerulis istis virtutum atque morum honestate cedere.

In Mer. cat.

Homil. 12.
ad pop.

Similia tradit S. Basilius de diuino iudicio verba faciens: cùm enim docuisset brutorum exempla nobis dari à Deo, ut ijs doceamur & corrigamur: subdit fore, ut si disciplinam fuerimus auersati,

Homil. de
Iudic. Dei.

id in

id in magno illo atque formidabili iudicij die, ad ignominiam & condemnationem obiciatur. Sed nunc ad rem propriùs.

§. II.

Laborem industrium docent formicæ.

Nihil in agris magis obuium, quam myrmecia & formicarum exercitus, ita facilis est hæc schola, & cuius patens: neque est quod quenquam pudeat à perparuulis hisce animalibus mores trahere: nihil enim est illis non modò ingeniosius, sed neque solertius: quæ res nonnullos impulit, ut mentem rationemque concederent, multi saltem memoriam, plerique omnes aliquam Reip. formam, atque administrationem. Quare Pythagoræi, qui animalium transmigrationem adstruebant, Vlyssis hominum suo æuo callidissimi animam in formicam animalculum sagacitatis plenissimum transisse tradebant: ut in designando corpore τὸ πέπων seruare viderentur. Certe Chrysostomum ipsum, quem iam laudabamus, non puduit olim in eum ludum discendi

Plin. l. 11.
Hist. c. 30.

discēdi studio conferre. *Formicarum*, ait, Serm. de
facti sumus discipuli, formicarū emulatione
Pentec.
vinimus, formicarum conuersamur exemplis.
Vale & tu, mi Adolescentis Academicæ, ad formicam, & considera vias eius:
semitas quidem quas per angustis callibus vel per duros silices sibi sternit, vias
autem rerum, inquam, ingentium molitiones, quas non modo generosè aggreditur, sed etiam constanter perficit.
Itineris ducem habent oves & grues, regem Apes, Præceptorē & Magistros boues & equi, illi enim hos instituant, stimulant, ad opus urgent. Formicæ solo naturæ instinctu, ac genio suo diligentiam præstant, improbè laborant, & temporum oportunitatem secutæ in venturam hyemem reconidunt, non auaritiæ aut luxus studio, sed quantum ad bestiolæ vitam tenuiter sustentandam vident fore necessarium.
Verum hæc quæ generatim dicimus, enucleatiūs, exactiūs q; demonstremus: ut vim habeant, tum ad docendos, tum ad commouendos animos, vehementiorem.

Desidiam adeò fugiunt, & laborem Formicæ amant formicæ: ut, si cælum & valetudo patiantur, nullus illis otio dies unquam pereat. Silices ipsas assiduo ad

A a opus

opus feruentium concursu attritas vi-
deres: in plenilunijs etiam noctu opera-
ri: nam interlunijs, quod iumen defi-
ciat, necessitate magis quam spon-
cessant. Quanto autem conatu ac mo-
limine humeris ac cruribus connixa-
onera, se multis partibus maiora mor-
dicus tenendo in horrea conuectant?

Industria.

S. Basil.
hom. 9.
Hexame-
tron.

In vita
Malach.

Lib. 6. c.
49.

Deinde quam in operibus industriâ, quam
naturæ solertia vuntur? viarum com-
pendia continuò sectantur, quo minor
sit erratio, aut temporis iactura: cum
cibos humidos esse deprehendunt, fo-
ras ad solem exportant, si sudum sere-
numque fore cælum presagierint, (nam
dicuntur etiam quandam habere tem-
porum præsensionem) cum verò grana
primum in penuarium conuehunt, ve-
ritæ ne humo conforta repullulantiaque
sibi percant; erosâ eâ parte, in qua est
germen, inferre solent. Portento simile
est, quod S. Hieronymus grauissimus
author scribit defunctorum exequias
indici, & iustis funebribus in formicæ-
rum Repub. parentari. Ac ne quid desit
Ælianuſ etiam sarcophagum, feretrum,
& funebrem pompam tribuit. In Ar-
chiteconica quoque præstant, nam tri-
partitas cellulas, unam maribus, alte-
ram fœminis, tertiam annonæ seruan-

de

dæ horreum dædaleâ arte efformant, vt
neque à gentis hostibus, neque à Cæ-
lorum iniurijs ledi possint: ad annonam
quod attinet, eam metiuntur tam exa-
ctè: vt nec plura, nec pauciora con-
dant, quām satis sit, quibus in annum
frugaliter viuant. Si quando aquæ tra-
nandæ sunt, posteriores præcedentium
dorsa mordent; itaque mutuo nexu ful-
tæ sine periculo transmeant. Suas etiam
collocutiones redditionesque rationum
certas & statas habent: cùm enim ex di-
uerso conuahant altera alterius ignara
(vti obseruatum) dies ad mutuam recog-
nitionem per speciem nundinarum
instituunt: *Quæ verò tunc earum conuersa-
tio (inquit Plinius) quam diligens earum* ^{Sup. 2.}
*cum obuijs quedam collocutio atque percun-
ditatio?* Adhæc suas habent ferias, neque
enim solùm interlunijs, ab opere va-
cant: sed quosdam insuper dies otio in-
dulgent: quod non exiguum est in be-
stijs prudentiæ specimen. Deniq; quod
maximè in formicis laudat Salomon,
singulari prouidentia in futurum longè
prospiciunt: æstate, quo tempore opor-
tunitas suppetit, coaceruant, atque in
penuarijs comprimunt: vt in hyeme,
cùm magna est raritas, caritasque anno-
næ, & difficilior ventura, de thesauro

promant, quantum opus sit: contra faciunt cicadae more suo: aestate varijs se se cantilenis oblectant, venturae hyemis nihil cogitantes, quae ubi aduenerit inopia & fame contabescunt: quam de re non inelegans extat Apologus: Forte quondam accidit: ut quod sit, formicæ grana putrescentia siccanda ad solem terre hiatibus sedulæ exportarent; posteriens cicada orat, ut esurienti sibi pauculum impertiant, cui formica senior. Quid vero tu. inquit, per aliam actutabas? cur tibi tunc, quod nunc m' nderis, non collegisti? subdit ciara, non eram otiosa, ò bona soror, canebam tum musice: hic corito risu formicæ, simul acutè profecto. Si aestate, aiunt, cantasti, hymenalia cum eo sale, vacuam, ut venerat, abiit iusserunt.

Constantia.

Placet nunc in illo industrio, quem dixi labore, constantiam atque assiduitatem notare, continuo cum itu, cum redditu ad scrobes, saxa ipsa excavant, tantum valeat labor assiduus. Iter quod semel institerint, totum agmen insistit, neque usquam a susceptis tramitis aliorsum deflectit: ea est in proposito pertinacia. Si quando oneri impares esse sentiant, non absistunt tamen, neque desistunt, saltem experiri conantur.

que, humeris pedibusque connitentibus; ut integra boum cadavera subinde auchere et si irrito conatu moliantur: tanta vis aut bilis formicæ inest. Non contentam diurnis solibus ad lunæ lumen noctibus operari superius dixi: Ea est in opere constantia.

§. III.

Apes paria formicis docent.

Transi nunc, mi Academice Adol- Apum la-
lescens, ad celeberrimam Apum bor.
scholam, quo te pridem Salomon inui-
tat. *Vade, ait, ad Apem, & vide quomodo*
operaria est, operationem quoque quam ve-
nerabilem facit. I. Sunt eæ non minus,
haud scio an non quam formicæ, magis
laborum amantes, otij verò fugitantes
supra fidem. Hyeme quidem ab occasu
Pleiadum, usque ad Äquinoctium se in
alvearibus continent, frigore scilicet
cogente, ne vitam amittant: verùm re-
liquā annitempestate gnauiter laborat,
nisi morbo impedianter: ac ne cælo qui-
dem turbido planè otiantur: excremen-
ta enim saltem, teste Plinio, vnum con- L. 11. hist.
gesta in locum domo egerunt. Primo a. c. 5.
vere fauos construunt, tum ceras fin-

A a 3   gunt,

gunt, id est, ædium cellulas; deinde sōboli progignendæ vacant; postremo mella diuinum munus conficiunt: interdiu sunt, quæ ad portas vigilent, ventis ac imbris expositæ in morem castrorum: ne quâ irruant vespæ prædones: sunt quæ noctu excubent, paruamque urbem alijs dormientibus tu-tentur, indicato seruatoque intra muros religioso silentio: cùm diluxerit, vna excitat reliquas gemino triplicique bombo quasi buccinâ: ad eiusmodi au-tem tum vigilias, tum excubias, ferè et deputantur, quæ mellis conficiendi, condendique industriâ carent; ne nihil agant, eademque ob eandem causam ore, totoque corpusculo collectam de-ferunt vetulis apibus, quæ honoris cau-sâ Regem stipant, aut mortuos ex aliis ad sepulturam efferunt. Denique ita ignauiam detestantur, & castigant apes, ut fucos iners pecus primo mane ad opera è domicilijs extrudant; tardiores ex ijs seuerè puniunt, aut exilio (quod sit plerumque) aut nonnunquam, ad exemplum, extremo suppicio, Draco-nis lege, qui eandem otiosis hominibus olim pœnam sanciuit: quæ mortis pœ-na cum Demadi oratori videretur cru-delior, declamauit legislatorem illum leges

leges suas scripsisse sanguine, non a tra-
mento. Athenis Areopagi iudices, et si-
mitius, tamen graui multâ in desidia-
fos ciues animaduertebant. Sinæ verò
etiamnum otiosos apud se minimè vi-
uere patiuntur, sine insigni notâ ac de-
decore.

P. de Iar-
tic.t.2.1.
4.c.20.

Porrò non sunt laboriosiores apes
quàm solertes, atque industriæ. quan-
tum artis habent fauorum crates, in
quibus minutæ illæ ac rotundæ èdicolæ
connexione sui inuicem fulciuntur? Ec-
quis eas docuit hexagonica illa laterum
indiscretâ èqualitate componere, tenues
intra septa ceras suspendere, stipare
mella, idque in caliginosis aluearibus,
& sub obscuris tectis, intra cœcos pa-
rietes; perinde atque ad solem exactè &
quodam pulcherrimo ordine? Mel verò
ipsum, quod Plinius cæli sudorem, aut
quandam syderum saliuam appellat,
quantâ solertiâ elaborant? quantâ de-
inde curâ, ne inquinetur, cauent, nam
ea causa tantam munditiem seruant; vt
neque rei grauiter oleni, aut immundæ
vnquam insistant, neque vllas in alueo-
lis sordes, ac ne sociarum quidem cada-
uera patientur: ex eodem puritatis stu-
dio fit, quod mirere magis, vt castos ho-
mines ament, & se ñtentur. Verùm nihil

Industria
in Apibus

A a 4

Apum

Apum industriam prudentiamque tam commendat, quam quodd domi Reipub. formam, foris ordinem militarem tam delineatè exprimant: ut ab ijs primi Vrbium, armorumq; moderatores tum administrandæ Reip. tum gerendæ militiæ exempla duxerint: quæ duæ res et si præstantissimæ sint, consultò tamen celeriter prætereo, ne in re satis vulgata sim longè, quam interpretem deceat,
L. 11. c. 9. prolixior; id tantum addam ex Plinio, propter istam præsertim regendi, aen-
dique normam nonnullos homines tanto apum amore captos, ut in ijs a-
lendis æratem suam contriuerint, atque ex eorum numero Aristomachum quen-
dam duo de sexaginta annis aliud nihil, nisi apibus contemplandis egisse, quo de Philosophandi studio, vitreorum opinor aluearium usum iam celebrem esse cœpisse.

Apes in-
defessæ.

Restat apum in laborando constan-
tia, de qua id generatim breuiterque di-
ci potest. Quamdiu tempus suppetit,
nulla quies, nulla intermissio; semper
sectantur, quod omnes moliantur.

Virg. l. 4.
Georg.

*Mane ruunt portis, nusquam mora.
At fessa multa referunt se nocte minoris
Crura thymo plena.*

*Labor omnibus unus:
Sept.*

Sæpe etiam duris errando in cotibus, alas.
Attrinére, vltroq; animam sub fasce de-
dere.

Tantus amor florum, & generandi gloria
mellis.

Habes igitur, Academice Adolescēs,
in duabus exiguis animantibus p̄æcla-
rissima laboris, industriæ, constantiæ
exempla, quæ cetera mens idcirco mu-
tis animalculis indidit: vt tu, grandius
scilicet animal atque diuinius, imitare-
ris. Heu! ne istam tuo nomini aut gene-
ri nostro labem inuras: vt te patiaris
brutis esse peiorem; esse autem te oport-
ebit, si in disciplinis capessendis labo-
rem, industriam, assiduitatemque refu-
gias.

Et ecce reuolant huc Ambrosianæ
apes, neque se taceri sinunt. Infans Am- In vita
brosius in area Prætorij, inque cunis
positus aperto ore cùm dormiret, subito
apum examen adueniens, ingrediendi-
que in os & egrediendi vices frequen-
tans, diu lusit. Quo portento intelle-
ctum, eum assiduo ac peruvaci, simulque
industrio labore, eruditionem tantam
olim comparaturum, quantam poste-
riores ceteros senserunt, eam verò tam
melleam ac suauem; vt, qui Ambrosium
legunt, Ambrosiam sibi degustare vi-
deantur.

deantur. At tu laborem auersatis: & vt
olim Florus Poëta, flores amas, sed odo-
riferos, non amara thyma; umbram se-
queris, non solem, aut puluerem. Quid
inde? ergo, nihil umquam amplum con-
sequeris; Sanine recte Philosophor?
audi rem oppidò lepidam.

Florus in Adrianum Cæsarem, satis
acutè, ut arbitrabatur, ita scripsérat.

*Ego nolo Casar esse,
Ambulare per Britannos,
Scythicas pati pruinas.*

Cui mordacius Cæsar rescripsit hos
versiculos.

*Ego nolo Florus esse,
Ambulare per popinas,
Latitare per tabernas,
Culices pati rotundos.*

Pungant nonnihil te, isti culices; sed
tamen totus repugnas, multaque in
promptu habes, quæ obijcias. Primum
meus Magister nimis est homo durus,
valeant literæ, istam Dionysij Syracu-
sani tyrannidem diutiùs non patior. Si-
ste, & antequam te perditum abeas;
paucos boni monitoris versus, excipe,
fortè frenos fugæ iniijcent, reducentq;
ad saniorem mentem. Ausonium dabo
non malum, vt nosti, Poëtam.

Eydi. 5.

Disce

*Disce lubens tetrici nec Praeceptoris habenas
Debetere nepos; nunquam horrida forma
magistri*

*(Ille licet irrisis senio nec voce serenus
Aspera contracta minitetur iurgia frontis).
Nunquam immanis erit, placida assuetu-
ne vultus.*

*Qui semel imbuerit, rugas nutricis amabit,
Qui refugit matrem, pappos, auiasque tre-
mentes*

*Anteferunt Patribus seri, noua cura, nepotes.
Sed neque Pelidem terrebat Achillea Chiron
Tessalico permixtus equo, nec pinifer Atlas
Amphirrioniadem puerum. Sed blandus vierq;
Mitibus alloquy steneros mulcebat alum-
nos.*

*Tu quoque, ne metuas, quamuis schola ver-
bere multo*

*Increpet, & truculenta senex gerat ora ma-
gister.*

*Degeneres animos timor arguit: at tibi costa
Intrepidus, nec te clamor, plagaq; sonantes,
Nec matutinis agit et formido sub horis,
Quod sceptrum vibret ferula, quod multa
supellec*

*Virgea, quod molli scuticam praetexat a-
luta,*

*Quod feruent trepido subsellia vestra tumul-
tu*

Pompa loci, & vani fugiatur scena timoris.

Quan-

Quanquam nihil ita tragicum vide-
rim in altioribus illis Sophiæ pulpitib;
ut tanto erit Magistrorum frontem,
ora, manus vertimescas: nam in oratio-
ne & ratione cum Philosophis agere
contenti ferè à verberatione abstinent.
Ferrem, ait, equidem ista fortasse: ve-
rūm pro re deridicula habeor, & à con-
discipulis passim Arcadiæ pecus, aperte
asiens, inter olores anser, audio. Ita pre-
ter magistri istam severitatem, socio-
rum præterea molestijs excarnifor.
Expedio me hisce omnibus cruciamen-
tis, hincque properè auolo. Noli, obse-
cro, nam quo te amens proripis? Ver-
bum saltem ex Plutarcho. Cleanthes &
Xenocrates uterque patiebantur se rideri ab
ingeniosis quod ipsi tardiores essent, nec ita
men profugerunt à discendo, nec animos de-
sponderunt: sed ultero in scipios dictoria ia-
ctabant, se vasis angusti orificij & tabulis
aneis similes dicentes: ut qui agrè Doctorem
perciperent, percepta tamen fortius constan-
terque retinerent. Quia Cleanthem loqui-
mur, istud etiam accipe ex eodem Plu-
tarcho, eodem enim pertinet. Cleanthem
Antigenus Rex, cum longo intercepto tem-
pore vidisset Athenis, interrogavit, etiamne
molis Cleanthe? Ego vero, respondit ille,
ó Rex, idque vita toleranda facio, facturus
quidvis

De Audit.

De vit.
etate alieno

quiduis aliud, dum ne à Philosophia auillar.
Quàm placido ille vultu fannas & iocos
tulit? En tibi ingentem viri animum (ex-
clamat idem scriptor) qui à pistriño &
alveolo pistorio digressus ipsā manu, quā
molam versaurat, aut farinam coquendo
pani subegerat, de Dīs Lunā, Sole sideribus
scriberet. Molis me, inquis, istā Philo-
sophi molā, & ferè animum emollires, ni-
si adesset aliud incommodum, quod
me potissimum premit: nam ut ad stu-
dia animus sit; desunt opes, quibus me
in literarum otio aliam ac sustentem.
Pergamus igitur ferrum tundere, dum
calet. Ego verò opes studijs obesse ma-
gis, quàm inopiam arbitror. Pauper sa-
nè ad Philosophiam expeditum iter ha-
bet, diuitem multa præpediunt. Non
equidem inficior auream, quam Salo-
mon à Deo contendebat, mediocrita-
tem sapientiæ studijs plus commodare,
quam summam aut egestatem, aut opu-
lentiam: sed nego, aut opes requiri, aut
inopiam omnino obstat. Ut Philo-
sopharetur Anaxagoras sua in amicos di-
spertijt, Socrates in mare abiecit, Xe-
nocrates ab Alexandro missa munera
repudiauit, Aristippus quoque, cùm
partim offerrentur, partim præstò es-
sent, generoso fastidio contempfit. Iam

Demo-

Demosthenis Pater cultellos vendidit,
Euripidis mater oluscula. Nulli eorum
paupertas eruditionis, honorisque tem-
plum clausit. Vis alia? Zeno è naufra-
gio Athenas venit inuestis ut anguilla,
tumque primùm philosophari cœpit.
Menedemus Princeps inter Socratis
fuit: is Patrem sortitus est pauperem
Architectum, & cum interdiu Philoso-
phiæ operam daret, noctu pinsebat,
idemque de Asclepiade Philosophiæ
studioso memorant, Plautum omitti,
quem molam quoque in pistrino versal-
se constat. Sed huc iterum reddit Clean-
thes, neque omittendus est. Ille Athe-
nas venit quatuor drachmis instructus,
ibi cùm à Zenone eruditetur, cogente
inopia noctu in hortis aquam haurie-
bat, vnde nomen accepit, interdiu au-
tem Philosophiæ operam dabat. Co-
Etiam aliquando stipem plenus animi
magnitudine in medium familiarium
cum his verbis coniecit, *Cleanthes iam*
glum Cleanthem alere possit, si velit. Adia-
nus Sextus Pontifex Max. fuit, idem
studijs Carolo V. Imperatori fuerat. Is
cum Louanij literas tractaret, adeò ab
opibus nudus fuisse proditur: ut ad pu-
blicam lucernam noctu lectitare coge-
retur, quod ad candelas, oleumve e-
mendum,

mendum, nihil haberet. Nemo igitur,
ne is quidem, cui, ut loquitur Catullus,
nec seruus est, nec arca, nec cimex, nec
araneus, modò animus adsit, non modò
à consequenda scientiâ, sed ne à summis
quidem honoribus adipiscendis despe-
ret. Das iam mihi, ut apparer, manum,
reque in scholis retineri pateris : sed a-
lius nescio quis obmurmuret, & telum
istud alterum obiectet. Quorsum mihi
ego ita hostis, atque infensus sim, ut his
me illætabilibus, imò lethalibus studijs
enecem? nam (ut de librorum expensis
nihil conquerar) ita iam nunc totus
chartis impallui, breui ut futurum sit, ut
immoriar, si hîc diutius immorer. Hîc
verò planissimè erras, mi bone vir,
quisquis es: studia si ordine methodoq;
instituantur, nihil, aut parum de vita
absunt: luxus, delitiae, otium poriùs
hominem necant, tandemq; perimunt.
Excusas inualetudinem, insomnia, li-
brorum pretia, taces quòd noctes rotas
aleæ lusibus poculisque impendis, qua
ex re, præter sumptus, febrim contrahis,
podagram, hydropem, lippitudinem: ex
luxu præterea paralysim, tabemque in-
famiae plenissimam: quorum similia in-
commoda à moderatis studijs nulla ex-
istunt. Isocrates librum, qui Panathe-

naicus

naicus inscribitur, quatuor & nonaginta annos natus scripsisse dicitur. Eius Magister Leontius Gorgias centum complerat. Democritus centenario quatuor addidit. Hippocrates totidem, neque Galenus annis multò fuit minor, traditur enim peruenisse ad grauiam ætatem. Plato diuinus ille Philosophus vno & octuagesimo anno scribens ereptus est. Cicero in Catone eiusmodi plures adducit longæuos, eosdemque eruditos, Sophoclem, Homerum, Hesiodum, Pythagoram, Socratem, Zenonem, Diogenem: in quibus omnibus studiorum cogitatio æqualis vitæ extitit. Quid tu ad hæc? placent sic satis: sed tamen: age quid istud? ingenium, ceteraque naturæ dotes, quia desunt, à studijs auocant. Salutauit iam Philosophiam à limine, adeò tristes & morosos vultus illa intranti ostendit: ut pedem efferre lubeat: enim uerdò in primo Logices aditu atque adspectu, quam gordanæ tricæ, quam Cimmeriæ tenebre feliciter lusit, qui literis solo situ mutatis isto anagrammatismo risit. *Logica, Caligo*: demus tamen importunitati: vi mihi existimem frangendam esse eam nucem, esitandumque, quem intrui, panem, atrum licet, atque teturum, quid vero

verò ad me Iurisprudentiæ inhianti
questiones Physicæ? aut (vt plurimum
concedam) Physicus siam, præsertim si
Medicus postea fieri velim; quid verò
cum Metaphysicis calliditatibus mihi
est negoti? nam futuro Theologo for-
tassis omnem illam totius Philosophiæ
molestiam esse exsorbendam, non per-
pugnaciter dissenserim. Iam, Academi-
ce Adolescens, quisquis es, Philosophi-
a, id est, ratione agere videri possis: est
tamen in tuo illo discursu, quem ipsi
Philosophiæ debes, error quidam ex rei
ignoratione profectus, quem vbi veluti
nubem umbram ve dissipauero, abire te
sinam; si insanire & perire omnino de-
creuisti. Atque in primis, quod ad inge-
nij, iudicij ceterarumque rerum supel-
leatilem, quam ais tibi à natura curtam,
attinet, dabo duos ex veteri Philoso-
phia Poëtas, qui præter exempla, quæ
superius allata sunt, similitudinibus ap-
positis demonstrent animi tarditatem,
non omnem ad ingenuas disciplinas
viam intercludere, si modò obstinatâ
constantia perrumpere constitutum sit.
En tibi primò Lucretium.

Lib. 4.

Nam leniter quamvis, quod crebro tun-
ditur ictr

B b

Fin-

Vincitur in longo spatio tamen, atque labescit.

Nonne vides etiam guttas in saxa cadentes

*Humoris, longo in spatio pertundere saxa
Accinit his Hesiodus.*

*Nam si vel paruum, ait, pergas superad-
dere parvo*

Vt crebro id facias, ingens existet acerum.

*Vsus præterea apte & magister rerum
tempus, aliquid, imò plurimum conser-
tent. Fateor in primo ad sapientiam
ingressu difficultia, atque implicata que-
dam occurrere: quæ ulteriora nihil per-
spicientem deterreant: sed istud cogi-
tandum, quod in ceteris rebus omnibus,
nihil est, quod assuetudine non atter-
tur, reddaturque facilius. S. Bern. vir-*

*a. Eugen. ille, cuius instar mellis suauiter fuit
Cap. 6. oratio, istud Prophetæ Job, Qua primi*

*nolebat tangere anima mea, præ angustia
cibi misi sunt, diuinè explanans. Primum
ait, impatibile videbitur aliquid, quod ipso
tempore, si assuecas, iudicabis non adeo gry-
ne; paulo post, & lene senties; paulo post non
senties; paulo post idem delectabit. In tem-
präsentem accommodatè Aulus Gel-
lius. Huius discipline studium atque cogi-
tatio, in principijs quidem terra & asperna-
bilis, insuanisq; esse, & inciusis videris soler-
sed*

sed ubi aliquantulum processeris, tum denique & emolumenatum in animo tuo, & sequetur quedam discendi voluptas insatiabilis. Aptissimè Plutarchus. Auditor sic statuat, se Philosophia tanquam mysterijs qui- Lib. 2. de busdam magnis initiatum: Primas lustrationes, atque tumultus ubi pertulerit, spem habere iucundi splendidiq; fructus presentem molestiam & conturbationem secuturi. Nihil adderem, neque enim video, quid neruosius, aut efficacius adferri possit; nisi magni sanci momenti questionem, quam digito tetigisti, paulo explicatius tractandam hoc loco esse iudicarem.

Est autem illa eiusmodi. *An uniuersa Philosophia studium, non modo ad Theologiam necessarium sit, sed utile saltem & percommodum ijs, qui ad Iurisprudentiam vel Medicinam animum applicant: qui enim hoc consilij cœperint, ferè ex minimâ causâ relicto, quem tenere cœperant, Philosophiæ cursu, facile ad ista alia conuolant, quod frustra inutilibus studijs etatem sibi impendendam esse existiment: verum in principijs errant, ideoque male concludūt.* Bene Plutarchus: *Ut Tragœdi in Theatris: ita Philosophus audiendus est ad finem usque. Non est existimandum, si cut Lernę dentes Iouis satu (vt est in fa-* In Mora-
lio.
B b 2   bulis)

bulis) in terram sparsis , repente dicitur ipsa gigantes proceri , & armis instru-ctissimi prodierunt : ita subito brevi tempore Philosophos, aut omnino E-ruditos euadere : dum nimium procur-ris, caue, ne impingas. Nota ista in tri-uijs, *Canis properans cæcos parit catulos*, & *festina lente*, grauiter dixit Alexander, *Festinatio multorum malorum causa*: recte etiam Sophocles, *Periculosa est præpropria prudentia*: rectissimè Publius Syrus, *Omnis mala odiosa est*: sed facit sapientiam. Nūc quod ad rem ipsam spectat paucis sic statuo, primùm Logicam tam esse ad omnes scientias necessariam , quām si ipsa ratiocinatio : cūm enim ea ars ra-tionem dirigat, & veluti prætensā face-ducat, ne in errorum abrupta præcipi-tet, tam sine Logicā perueniri nequit ad cæteras disciplinas, quam sine oculo iri aliquò non potest. Deinde assero Physi-cam quæ rerum naturas, viresque expli-cat, ei saltem qui Medicinam meditetur esse oppido necessariam, Physica corpus naturale considerat, Medicina in co-dem sanando seruandove occupatur: an sañabit aut seruabit Medicus, si corpo-ris humani constitutionem, si Elemen-torum, Cælorumque proprietates, si gemmarum, lapidum, herbarum, flo-rum,

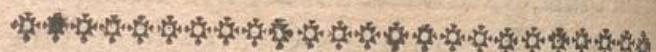
tum, medicarumque rerum occultas vi-
res, quæ Physicæ sunt tractationis,
ignoret? Verum est istud, quod est vul-
go iactatissimum. *Incipit Medicus, ubi*
definit Physicus. In Iurisprudentiæ stu-
dioso rerum naturalium cognitionem
requiri non æque liquet: requiri tamen
censeo, nam qui pro reo aut contra
reum dicet, quâ ratione iudici, atque
populo fidem faciet, quibus argumentis
ad persuadendum dissuadendum vte-
tur, nisi ex Philosophiæ armamentario
hastas, & clypeos expromere, è rerum
natura sumptis amplificationibus ora-
tionem illustrare atque exaggerare co-
gnorit? Metaphysica saltem Medico,
aut Iurisconsulto erit superuacanca; ne
id quidem admisero: si modò excellens
in utraque illa arte euadere velis: nam
ut Logicam ad scientias necessariam, ita
Metaphysicā ad scientiarum perfectio-
nem, absolutionemq; desiderari, existi-
mandum est: cum enim præstare in nul-
la disciplina possit, qui non entis ac ve-
ri notiones habeat perfectissimas; Me-
taphysicæ autem sit munus eas concep-
tiones in animo proprias genuinasque
efformare, hac vñā scientiā si carueris,
nusquam Magister esse possis: Atque ex
ijs istud postremò conficitur, ei qui ad

Bb 3

Rem-

Republicam sit accessurus vniuersitatem Philosophiae quoque supellecilem prius esse comparandam. Quid enim? an prudenter & tutò ad clavum sedebit, qui conceptiones rerum proprias, dicendi persuadendiisque vim præstantem, quæ sine sapientiæ cognitione haberi non possunt, non sibi prius conquisiuerit? alioqui configatur celeberrima illa Platonis viri sapientissimi sententia, qui docebat beatas tum demum fore Republicas, in quibus aut Philosophi regerent aut Reges philosopharentur. Dicam, quod minus probari posse videatur, ne Cuiem præclarum quidem esse, aut cum laude inter contribules posse versari, qui ex Logicis saltē Scholis rectè ratiocinari, ac propriè loqui nunquam didicerit. Nam si Physicæ sit ignarus, quam sæpe erit ei in circulis ac confessibus turpiter contiscendum? quid enim eo homine fiet, vbi de maris fluxu & refluxu, de gemmarum plantarumque natura, de terræ succussionibus, de ventis, de niue, de grandine, de tonitru, de fulmine, de stellis, de Ecclipsibus sermones, ut sit plerumque inter suos inciderint? Sapienter igitur Diogenes cuidam garrienti se Philosophiam parum curare, respondit, *Ad quid*

quid viuis, si, vt rectè viuas, tibi cura non
est? Meritò Romanus Orator Matrem
omnium bonarum rerum dicebat esse
sapientiam, quâ nihil à Diis immorta-
libus vtilius, nihil salubrius, nihil præ-
stabilius hominum vitæ mortalibus da-
rum esset. Sæpe alias idem Philosophiam
appellabat vitæ ducem, virtutis inda-
gatricem, expultricem vitiorum, Vr-
bium, Legum, societatis denique hu-
manæ procreatrixem. Quæ cùm cogi-
taret Seneca, vir ille acerrimi iudicij, iu-
re quoque sentiebat Philosophiæ nul-
lum satis tempus magnum esse, et si à
pueritia vsque ad longissimos humani
æui terminos vita protenderetur. Ve-
rùm contra Philosophiæ tum osores,
tum vituperatores ista hîc satis. Ex illa
Ludicra pugnâ, quasi dato classico, quia
à parte nostra stat victoria, reuocari nos
in umbram non ægrè patiamur.

O R A T I O.

*Pro industrio & constanti labore in
excolenda mentis studio.]*

OMnipotens & sapientissime Deus,
qui in rebus minimis æquè, vt in
maximis, te mirabilem ostendis, & qui
nos homulos rationi minùs auscultan-
tes ad Formicarum Apumque scholam
remittis: vt ab ijs ad virtutum discipli-
nam informemur; da mihi per gratiam
tuam: vt talem in virtutum, literarum
que studio diligentiam, industriam con-
stantiamque adferam, qualem à me re-
quiris. Et quia animum tanquam agrum
excolendum mihi tradidisti; fac ita fide-
liter serioque rem agere; vt in die iudi-
cij, quando vnuisque metet prout
seminauerit, de corruptione metam in-
corruptionem, detersisque sudoribus
labores manuum mearum in mensâ tuâ
manducare valeam, quando momenta-
neum & breue hoc tribulationis nostræ,
æternum gloriæ pondus operabitur in
nobis. Per Christum Dominum no-
strum. Amen.

SYM:

XXX

e in

eus,
vt in
qui
can-
lam
pli-
iam
um-
con-
e re-
rum
ide-
udi-
rout
in-
bus
tuâ
onta-
træ,
in
no-

Mo